

Allah Teâlâ, insanoğlunu en mükemmel şekilde yaratmış ve bu mükemmelliğini ilimle süslemiş ve ona bilmediklerini öğretmiştir: “Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı aşılantmış yumurtadan yarattı. Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir. O Rab ki kalemle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmedikleri şeyi öğretti.” (Alak, 96/1-5). Rabbimiz, Hz. Adem’e isimleri öğreterek onun canlılar arasında üstün bir özelliğinin de öğrenme olduğunu belirtmektedir: “Allah, Adem’e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: ‘Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin’ dedi.” (Bakara, 2/31). Yine Rabbimiz, insanlardan ilim sahiplerinin olmayanlara göre üstün olduğunu bildirmektedir: “(Rasûlüm!) De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer, 39/9). “Allah içinizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir.” (Mücadele, 58/11).

Kişi bilmediğinin düşmanıdır. İnsanlardan da yaratıcıyı en iyi tanıyan âlimlerdir ve ondan en çok sakınanlar da onlardır. “Kulları içinden ancak âlimler, Allah’tan (gereğince) korkar.” (Fâtır, 35/28).

Peygamberler Miras Olarak İlim Bırakırlar

“İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse evine dönünceye kadar Allah yolundadır.” (Tirmizî, İlim, 2). “İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimseye Allah, Cennetin yolunu onun için kolaylaştırır.” (Tirmizî, İlim, 2). “Hayrı öğreten kişi hayrı yapan gibidir.” (Tirmizî, İlim, 14). “Kim bir yola ilim aramak üzere giderse Allah onun için Cennete giden bir yolu kolaylaştırır ve şüphesiz melekler ilim öğrencisinin rızasını istedikleri (veya) ondan hoşnut oldukları için kanatlarını indirirler. Yine şüphesiz göktekiler ve yerdekiler, hatta sudaki balıklar bile ilim talibi için istiğfar ederler. Âlimin âbid kişiden üstünlüğü ayın diğer yıldızlardan üstünlüğü gibidir. Muhakkak, âlimler peygamberlerin mirasçılarıdır. Şüphesiz peygamberler ne altın ne de gümüşü miras bırakırlar. Peygamberler miras olarak ancak ilim bırakırlar. Bu itibarla kim, peygamberlerin mirası olan ilmi elde ederse tam bir hisse almış olur.” (Ebû Dâvûd, İlim 1; Tirmizî, İlim, 19; İbn Mâce, Mukaddime, 17).

Peygamberler miras olarak mal-mülk değil; ilim bırakırlar. Peygamberlerin vârisleri olan ilim sahipleri de mal-mülk peşinde değil; ilim peşinde koşmalı ve sahip oldukları ilmi başkalarıyla paylaşmalıdırlar. Şayet gayeleri ilim elde etmek değil de mal biriktirmek olurlarsa peygamberlerin mirasçısı olmayı hak etmiyorlar demektir.

Peygamberlerin varisleri olan ilim sahiplerine gereken saygı gösterilmelidir. Üzülerek belirtelim ki, günümüz Türkiye’inde bu kaybolmuş durumdadır. Yıllar önce bir veli çocuğunu bir eğitim merkezine veya bir kursa kaydettirirken hocaya “çocuğumun eti senin kemiği benim” diyerek teslim ederdi. Bu anlamda hocaya tam bir güven duyulurdu. İstisnaları olmakla birlikte hocalar da bunu Allah’ın bir emaneti olarak görürlerdi. Fakat zamanla ilim ehline güven tamamen azaldı. Şüphesiz bunun sosyal, ekonomik ve siyasi sebepleri olabilir. Burada bunu tartışacak değiliz. Fakat toplumda ilim ehline olan güveni yeniden sağlamak zorundayız. Çünkü biz ilim ehlini sadece ilim aktaran bir alet olarak görmeyiz. Çünkü bizim geleneğimizde ilim yüz yüze alınır ve

ilim ehlinin sadece bilgisi değil; ahlâkı da alınır.

Hocaya duyulan saygıyla ilgili güzel bir örnek Osmanlı Devleti'nde 1512-1520 yılları arasında padişahlık yapan Yavuz Sultan Selim (ö. 926/1520) ile ilgili anlatılır: Yavuz Sultan Selim, Mısır seferi dönüşü hocası Osmanlı şeyhülislamı İbn Kemal'in (ö. 940/1534) yanında bulunmaktadır. Hem yol almakta hem de hocasına merak ettiği meseleleri sorup onun ilminden faydalanmaktadır. Ordu ilerlerken bir ara çamurla kaplı bir sahadan geçilir. Bu arada hiç beklenmedik bir hadise olur ve Kemalpaşazâde'nin atının ayağı sürçer. Yerden sıçrayan çamurlar Yavuz'un kaftanını kirletir. Herkesin yüreği ağzına gelmiş, ne olacağını birbirine sormaktadır. Büyük âlim Kemalpaşazâde ise başını önüne eğmiş, endişeli gözlerle beklemektedir. Koca Yavuz, değerli hocasının edebi ve mahcubiyeti karşısında kızarır ve ilme ne kadar değer verdiğini anlatan şu sözleri söyler: "Hocam üzülmeiniz! Sizin gibi bir âlimin atının ayağından sıçrayan çamur bizim için bir ziynettir." Ve kaftanını çıkarıp yaverine uzatırken: "Vasiyetimdir, öldüğüm zaman bu kaftanı sandukamın üzerine sersinler!" diye emir buyurur. Gerçekten de ulu hakanın vasiyeti yerine getirilmiş ve sözü edilen kaftan Yavuz Sultan Selim'in sandukasını süslemiştir.

Toplumumuzda kaybolmaya yüz tutmuş ilim ehline olan bu saygının yeniden tesisi için herkese ayrı ayrı görev düşmektedir. Belki buna bir katkısı olur diye biz de öncelikle bir öğrencide bulunması gereken vasıflar üzerinde durmak istiyoruz.

Öğrencide Bulunması Gereken Vasıflar:

1. Samimiyet/İhlas

İlim öğrencisinde öncelikle bulunması gereken özellik samimiyettir. Ve öğrendiği ilimde dünyevî amaçlar değil; Allah'ın rızasını elde etmek olmalıdır. Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Kendisiyle Allah'ın rızasının aranması gereken bir ilmi, dünyevî bir maksatla öğrenen cennetin kokusunu bile alamaz." (Tirmizî, İlim, 6).

2. Murûet Sahibi Olmak

Murûet, insanî ve örfî meziyet ve geleneklere sahip ve saygılı olmak öğrencide bulunması gereken özelliklerindendir. Yani öğrenci ağır başlı olmalıdır. Davranış ve sözleriyle olduğu gibi giyimiyle de topluma aykırı davranışlarda bulunmamalıdır.

3. İlmi Ehlienden Almaya Çalışmak

Öğrenci, öncelikle hoca seçme imkânı varsa ilmiyle âmil hocaları tercih etmelidir. Bunun için belki zahmetli yolculuklara katlanmak veya başka şehir ve ülkeleri tercih etmek gerekebilir. Çünkü işinin ehli olmayan âlimler, insanları yanlış yollara yönlendirebilirler. Abdullah b. Amr b. Âs'dan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah ilmi insanlardan çekip alıvermez. Lâkin ilmi, ulemâyı almakla kaldırır. Nihayet hiç bir âlim bırakmadığı vakit, insanlar bir takım cahilleri baş edinirler. Onlara sorular sorulur, ilimsiz fetva verirler; bu suretle hem saparlar, hem saptırırlar." (Müslim, İlim, 13; Tirmizî, İlim, 5; İbn Mâce, Mukaddime, 8).

4. Öğrendiğiyle Amel Etmek

Bildikleriyle âmil, Rablerinden gereği gibi sakınan kişilere Allah Teâlâ, bilmediklerini öğreteceğini vaad etmektedir: "Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." (Bakara, 2/282). Ve Allah'tan gereği gibi sakınıldığında yapılan hataları da örteceği

vaad edilmiştir: “Ey iman edenler! Eğer Allah’a karşı gelmekten sakınırsanız; O, size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir ve sizin kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir.” (Enfal, 8/29).

Bilgi sahibi olduğu halde bildikleriyle âmil olmayanlar Kur’an’da yerilmişlerdir çünkü ilimden maksat bilginin hamallığını yapmak değildir: “Tevrat’la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu, ciltlerce kitap taşıyan merkebin durumu gibidir. Allah’ın âyetlerini yalanlamış olan kavmin durumu ne kötüdür! Allah, zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.” (Cum’a, 62/5).

5.Hocaya Saygı Göstermek

Öğrenci, hiçbir büyüklenme ve kibire kapılmadan hocasından en kısa zamanda azami derecede istifade yollarını aramalıdır. Bunun için hocasına saygıda kusur etmemelidir ki hocası bütün ilmini ona açsın. Bu anlamda Hz. Ali’ye atfedilen “Bana bir harf öğretenin kölesi olurum” sözü akıldan çıkarılmamalıdır.

6.Arkadaşlarına Yardımcı Olmak

Bu anlamda bir öğrencinin dikkat ettiği bir konuya başka bir öğrenci dikkatinden kaçırmış olabilir. Bunun için sahip olduğu bilgiyi gizlememeli ve arkadaşlarıyla paylaşmalıdır.

7.Tedrici Bir Metotla Çalışmak

İlim talebesi basamakları yavaş yavaş çıkmalı hatta okuyacağı kitapları dahi sıraya koymalıdır. Bunun için hangi seviyede ne okuyacağını bilmek önemlidir. Bu sebeple hocalarından yardım istemelidir.

8.İlimlerin Usûlünü Okumak

Her ilmin bir okunma şekli vardır. Özellikle sosyal bilimlerin usulünü okumadan fûrû’ okunmamalıdır. Yani bir fıkıh usulü veya hadis usulü okumadan fıkıh ve hadis okunmamalıdır çünkü bu şekildeki okumalar zaman zaman kişiye faydadan daha çok zarar getirebilmektedir.

Selam ve dua ile...